

УДК 37.032:796.011.3–057.87

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМ ТРАДИЦІЙНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ

Довгань Н.Ю., к. пед. н.,
професор кафедри фізичної реабілітації
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
Університету «Україна»

У статті розкрито особливості застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Охарактеризовано форми традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Описано методiku застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, що формує фізичну культуру і трансформує знання у сферу особистого буття і свідомості людини.

Ключові слова: позааудиторна робота, спортивно-масова робота, лекції, семінари, бесіди, диспути, фізична культура, фізичне виховання.

В статье раскрыты особенности применения форм традиционного высшего образования в процессе внеаудиторной спортивно-массовой работы. Охарактеризованы формы традиционного высшего образования в процессе внеаудиторной спортивно-массовой работы. Описана методика применения форм традиционного высшего образования в процессе внеаудиторной спортивно-массовой работы, которая формирует физическую культуру и трансформирует знания в сферу личного бытия и сознания человека.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, спортивно-массовая работа, лекции, семинары, беседы, диспуты, физическая культура, физическое воспитание.

Dougan N.Y. FEATURES OF THE APPLICATION THE TRADITIONAL FORMS OF HIGHER EDUCATION IN THE PROCESS OF EXTRACURRICULAR SPORTS WORK

In the article the features of application forms of traditional higher education in the extracurricular sports work. Characterized traditional forms of higher education in the extracurricular sports work. The method of applying traditional forms of higher education in the extracurricular sports work that forms the physical culture and transform knowledge in personal life and consciousness.

Key words: extracurricular activities, sports work, lectures, seminars, discussions, debates, physical culture, physical education.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку фізкультурної освіти виникла гостра необхідність у підвищенні якості освіти, перетворенні майбутнього фахівця з об'єкта соціально-педагогічного впливу в суб'єкт активної творчої діяльності. Однією з основних умов досягнення цієї мети є упровадження і використання у навчальному процесі різноманітних форм традиційної вищої освіти, які сприятимуть підготовці висококваліфікованих кадрів, досягненню таких показників професійної готовності, як зміцнення здоров'я та підвищення рівня фізичної підготовленості, сприяючи розв'язанню оздоровчих, освітніх, соціально-економічних і виховних завдань освітнього процесу. У зв'язку з цим особливої значущості набуває питання застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних публікаціях висвітлено особливості застосування форм традиційної вищої освіти. У наявних дослідженнях із цього питання запропоновано різнопланові шляхи оптимізації цих занять, їхньої струк-

тури та змісту у вищих освітніх установах. Зокрема, розглянуто питання професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, М. Євтух, В. Ледньов, В. Подзолков, С. Сисоєва, М. Скаткін, Т. Шамова та ін.); проблеми формування професійної готовності (П. Підкасистий, К. Платонов, В. Сластьонін, В. Шадріков, Д. Узнадзе та ін.); організаційно-методичне забезпечення фізкультурно-оздоровчих занять (І. Когут, В. Кашуба, Н. Гончарова); оптимізацію фізкультурно-оздоровчої роботи у вищих навчальних закладах (Г. Іванова, О. Малімон, Т. Кутек, А. Драчук).

В. Пінчук відмічає, що у розвитку теорії навчального і позааудиторного процесу з фізичної культури існують два шляхи, такі як модернізація традиційного навчання (орієнтир на ефективне засвоєння знань, умінь і навичок) та інноваційний підхід до навчального процесу (основною метою якого є особистісний розвиток студента, формування в нього творчого і критичного мислення). Останній передбачає формування у студентів умінь рольового й імітаційного моделювання, пошуку нових форм

організації діяльності, а також використання активних форм і методів навчання (діалоги, діалогові ігри тощо) [10].

Разом із тим аналіз спеціальної літератури (А.І. Драчук, Є.А. Захаріна, Т.Ю. Круцевич, Т.В. Івчатова, С.М. Футорний) свідчить про те, що сучасна організація фізичного виховання у вищих навчальних закладах не досить ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я та зацікавленості значної кількості студентів у заняттях фізичними вправами. Це свідчить про нагальну потребу розробки нових науково обґрунтованих шляхів застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, яка буде сприяти практичній реалізації ідеї фізичного і духовного оздоровлення студентської молоді.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні особливостей застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Завдання статті:

1. Розкрити особливості застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

2. Охарактеризувати форми традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

3. Описати методіку застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній фізкультурній освіті використовують різноманітні педагогічні технології, спрямовані не лише на отримання знань, але й на творче ставлення до них, яке формує фізичну культуру і трансформує знання в частину особистого буття і свідомості людини. Отже, перейдемо до розгляду адаптованих та розроблених педагогічних технологій, що використовуються у різноманітних формах організації навчального процесу. Найпоширенішими формами традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи ми визначаємо лекції, семінари, бесіди, диспути. Будь-яка з перерахованих форм має свою специфіку і слугує для виконання навчальних завдань. Характерною ознакою цих форм є активізація розумової діяльності студентів, прояв максимальних психофізичних кондицій, мобілізація їх резервних можливостей; формування знань основ методіки оздоровлення та фізичного вдосконалення традиційними і нетрадиційними засобами та методами фізичної культури; засвоєння студентами нових знань з основ теорії та методіки організації фізич-

ного виховання; переосмислення системи цілей та цінностей, формування професійних інтересів.

Лекції – традиційна форма виховання фізичної культури студентів ВНЗ у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Вибір цієї форми зумовлений тим, що вона припускає вплив на особистість, особистісну інтеграцію біологічних і соціальних потреб, інтелектуальних і моральних аспектів під час прояву генетично зумовлених природних завдатків. Така думка знаходить своє підтвердження у роботах вітчизняних і зарубіжних учених (Г.Г. Авдіянца, Д. Дьюї, А.І. Кузьмінського, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипника, Г.С. Цехмістрова та ін.). А.І. Кузьмінський розглядає лекції як основну форму організації навчального процесу у ВНЗ, яка розкриває основні положення теми і досягнення науки, швидко передає студентам значний обсяг інформації з конкретної галузі знань. Усі інші організаційні форми навчального процесу змістовно і тематично спираються на лекції [4].

На нашу думку, серед різноманітних різновидів лекції найбільш ефективними є проблемні лекції (проблемні ситуації, лекція-роздум, лекція із вбудованими паузами), інтерактивні лекції, просвітницькі лекції. Як відомо, основною дидактичною метою лекції є «формування орієнтованої основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу» [8, с. 143]. Виходячи з цього визначення, можна припустити, що проблемна лекція полягає у створенні викладачем проблемних ситуацій, де студенти колективно вирішують означені проблеми, навчаються логічно будувати схему шляхів їх подолання та рішення. Мета такої лекції полягає у тому, що студенти здобувають професійні знання щодо збереження та зміцнення свого фізичного здоров'я, розвивають професійне мислення у галузі фізичної культури та спорту, мотивацію до занять фізичними вправами. Як зазначають М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрова, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, проблемні ситуації можуть бути різноманітними за методичними особливостями (за рівнем проблемності, змістом невідомого, видом неузгодження інформації тощо) [9]. Г.Г. Авдіянц убачає мету проблемної лекції в активізації мислення, формуванні наукового світогляду, активної життєвої позиції, розкритті внутрішніх трудностей, стимулюванні пізнавальних інтересів, душевних переваг і потреб [1].

А.М. Матюшкін, М.І. Махмутов підкреслюють, що одним з елементів створення проблемних лекцій є обов'язкове врахуван-

ня таких вимог до проблемних ситуацій: вирішення проблемної ситуації має бути максимально зорієнтоване на самостійність і пізнавальну діяльність студентів; проблема повинна відповідати навчальній інформації, яку пізнає студент; суперечливість інформації, що подається, має становити основу проблемної ситуації; проблемна ситуація у процесі її вирішення повинна породжувати потребу у розгляді нових ситуацій, пов'язаних з аналізованою [5; 6]. В.М. Вергасов виокремлює чотири основних етапи вирішення проблемної ситуації – виявлення проблеми; розробку варіантів вирішення і вибір оптимальної гіпотези вирішення; доказ оптимальної гіпотези; аналіз отриманих результатів [3].

Ми поділяємо думку науковців, що основним завданням проблемної лекції є вирішення проблемної ситуації, яка вводиться за допомогою проблемного питання, завдань чи ситуацій на основі проблематизації індивідуального досвіду учасників. При цьому процес пізнання у співробітництві і діалозі з викладачем наближається до дослідницької діяльності студентів. Зміст проблеми розкривається шляхом організації пошуку її вирішення або шляхом аналізу та узагальнення традиційних і нестандартних позицій у галузі фізичної культури і спорту, у тому числі висловлених відомими педагогами на попередніх етапах розвитку педагогіки та вищої освіти, тобто основною одиницею змісту нашої методики є проблемна ситуація з усією своєю предметною та особистісною неоднозначністю і суперечливістю. Система таких ситуацій дає змогу розгортати особистісний контекст взаємодії у динаміці шляхом формування фізичної культури студента у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Іншим різновидом проблемної лекції є лекція-роздум, у процесі якої викладач сам переносить головний акцент з інформаційного навчання на методологічне, орієнтоване, ставить питання, розкриває різні підходи до його розв'язання, висловлює пропозиції, здогадки. Студенти сліdkують за процесом його роздумів, разом із тим відзначаючи цікаві педагогічні знахідки. Відповідно, такий підхід вимагає від викладача високого рівня володіння навчальним матеріалом, навичок організаційно-управлінської діяльності, здатності до педагогічної рефлексії.

У процесі проведення проблемних лекцій ми використовуємо також лекції з вбудованими паузами, які передбачають переключення уваги студентів і зміну видів їхньої діяльності з метою активізації розумової діяльності.

Н.Н. Наумова вважає лекції із вбудованими паузами важливим засобом надання необхідної інформації, який підвищує ефективність сприйняття навчального матеріалу. Дослідниця зазначає, що використання пауз є доцільним, оскільки в активному режимі студент здатен слухати викладача тільки 12–15 хвилин, потім, якщо не змінити вид діяльності, увага студента послаблюється і він перестає сприймати інформацію. Тривалість пауз може становити від 5 до 15 хвилин, залежно від діяльності викладача і студентів у цей час [7].

Упровадження лекцій із вбудованими паузами є доцільним для студентів I–II курсів навчання. Для прикладу наводимо лекцію на тему: «Фітнес-технології у фізичному вихованні студентів», у якій пропонуються до розгляду такі питання, як класифікація, структура і зміст фітнес-програм; характеристика різних видів фітнес-програм; основні чинники, що сприяють ефективній реалізації фітнес-програм; фітнес-програми аеробної спрямованості. Під час лекції застосовуються вбудовані паузи: після розгляду першого питання – «Класифікація, структура і зміст фітнес-програм» – студентам пропонується обговорити фітнес-програми, засновані на оздоровчих видах гімнастики; після розгляду другого питання – «Характеристика основних видів фітнес-програм» – студенти переглядають слайди з їх зображеннями; після розгляду третього питання – «Основні чинники, що сприяють ефективній реалізації фітнес-програм» – студентам надаються рекомендації у вигляді слайдів, на яких подано програми з урахуванням ступеня фізичної підготовленості (низький, середній, високий рівень) для занять оздоровчою ходьбою, оздоровчим бігом та оздоровчим плаванням.

Таким чином, лекції із вбудованими паузами сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, розвитку інтелектуального потенціалу і підтримці інтересу студентів до сприйняття інформації протягом усього часу, відведеного для лекції.

Інтерактивні лекції із застосуванням мультимедійних технологій, на нашу думку, дають студентам змогу брати активну участь у процесі навчання, задавати викладачеві питання, обговорювати якісь спірні моменти під час лекції та ін. У такому разі інтерактивна лекція має позитивний ефект, який полягає у пробудженні інтересу до предмета чи теми навіть у найбільш пасивних студентів; підвищенні якості викладання навчального матеріалу та легкості сприйняття навчального матеріалу; реалізації принципу наочності та свідомому засвоєнню сутності явищ та процесів, що вивчаються;

активізації розумової діяльності студентів, підтримуванні уваги завдяки візуальній різноманітності.

Наведемо приклад інтерактивної лекції на тему: «Різновиди сучасних фітнес-технологій». У процесі її проведення пропонуємо студентам переглянути заставки, які демонструють принципи, завдання і функції сучасних видів фітнес-технологій. Даємо детальну характеристику кожного виду фітнес-технологій (аеробіка, степ-аеробіка, танцювальна аеробіка, шейпінг). Наприклад, розглядаючи аеробіку, спочатку надаємо визначення цього поняття, потім формуємо її основні напрями, характеристику і зміст занять з аеробіки, терміни основних кроків і рухів рук, які використовуються в аеробіці, та основні методи проведення занять з аеробіки. Потім демонструємо слайди із зображенням процесу виконання фізичних вправ з аеробіки та відповідною відеокадрам музикою. Крім цього, під час лекції студенти мають можливість задавати питання, висловлювати власні думки з обговорюваної теми тощо. Таким чином, інформація, яка подається студентам у такому вигляді, сприймається просто, без труднощів та ускладнень, що допомагає студенту добре орієнтуватися у засвоєнні навчальної програми, оволодінні знаннями наукових, методичних і практичних основ фітнес-культури і здорового способу життя, психічного благополуччя, розвитку та вдосконалення якостей і властивостей особистості.

Просвітницькі лекції – це заплановані заходи інформативно-досвідного характеру, спрямовані на формування у студентів позитивного ставлення до здорового способу життя, власного здоров'я та фізичного розвитку, призначені для покращення наявних та набуття нових знань на основі використання теоретико-методичних напрацювань оздоровчої фізичної культури, власного досвіду викладача та спортивних досягнень студентів-спортсменів.

Ми вважаємо, що використання просвітницьких лекцій виконує роль пропаганди здорового способу життя, збереження і зміцнення здоров'я студентської молоді, підвищення рівня їх фізичної підготовленості та працездатності у майбутній професійній діяльності.

Семінари як одна з форм позааудиторної спортивно-масової роботи є основним видом навчальної діяльності студентів, що містить виступ із повідомленнями, доповідями, обговорення наукових питань і проблем під контролем і керівництвом викладача. Викладач дає студентам можливість вільно висловлюватися під час розгляду

питань, винесених на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування.

Основні завдання семінару – розвивати пізнавальну активність і самодіяльність, уміння творчо застосовувати матеріал лекцій; поглиблювати і закріплювати знання, отримані у процесі вивчення предмета; сприяти розвитку творчого мислення, вміння логічно висловлювати й аргументувати свої думки, слухати один одного, продуктивно критикувати; розвивати і закріплювати навички самостійної роботи та сприяти вихованню ініціативи, активності, самостійності у роботі.

За методикою проведення розрізняють вступні семінари (базуються на досвіді та знаннях студентів, які збирають інформацію по новій темі та класифікують її); оглядові семінари (самостійний огляд студентами всієї теми за допомогою літератури); пошукові семінари (передбачають дослідницьку діяльність студентів); семінар-круглий стіл (запрошуються фахівці, це – обмін інформацією, відповіді на питання, колективний пошук нових шляхів вирішення проблем).

А.М. Алексюк розглядає семінари як вид навчальних занять практичного характеру, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності їх суджень, умінню обстоювати власні думки, оволодінню культурною толерантністю, вносячи елементи дискусії, гри, змагальності [2]. Різновиди семінарських занять дослідниця класифікує таким чином:

1. Семінар запитань і відповідей.
2. Семінар – розгорнута бесіда, що передбачає попередню підготовку студентів із визначених завдань.
3. Семінар – колективне читання: студенти зачитують тексти, коментуючи їхній зміст із позицій розвитку сучасної науки.
4. Семінар, що передбачає усні відповіді студентів із наступним їх обговоренням.
5. Семінар-дискусія: студенти, маючи програму, завчасно готуються до дискусії та розгортають її безпосередньо на занятті.
6. Семінар, що передбачає обговорення й оцінювання письмових рефератів студентів.
7. Семінар-конференція: студенти завчасно готують доповіді, виступають з ними, відповідають на запитання своїх однокурсників.
8. Семінар – теоретична конференція: проводиться зі студентами кількох груп курсу на основі вивчення великого розділу чи цілого курсу.
9. Семінар – вирішення проблемних завдань: проводиться на основі створення проблемних ситуацій, виділення проблемних завдань і праці над їх розв'язанням.

10. Семінар – прес-конференція: кілька студентів готують повідомлення з вузлових питань, а всі учасники включаються у їх обговорення.

В організованому нами процесі позааудиторної спортивно-масової роботи відтворена система семінарських позааудиторних занять, яка зображена на рис. 1.

Як видно з рис. 1, важливу роль у спроєктованій нами системі різновидів семінарських позааудиторних занять у процесі спортивно-масової роботи ми відводимо традиційному семінару, семінару – аналізу проблемних ситуацій, семінару-гри, семінару-конференції, семінару – круглому столу, міжпредметному семінару, семінару-дослідженню, особливу увагу ми акцентуємо на семінарі-дискусії та семінарі-практикумі.

Семінар-дискусія – це процес діалогічного спілкування (у розумінні М.М. Бахтіна) студентів, під час якого відбувається формування практичного досвіду спільної участі в обговоренні і вирішенні теоретичних і практичних проблем. Семінар-дискусія проведений нами зі студентами I–II курсів ВНЗ за темами: «Структура та класифікація рухливих ігор», «Рухливі ігри з елементами спортивних ігор», «Рухливі ігри у загальній фізичній підготовці».

Семінар-практикум – це семінар, на якому обговорюються різні варіанти розв'язання практичних ситуаційних задач і завдань, за якими викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень, формує вміння їх практичного застосування відповідно до сформульованих завдань різної складності. Семінари-практикуми проведені нами зі

студентами II курсів ВНЗ за темами: «Теоретико-методичні основи оздоровчої фізичної культури», «Фізична культура у гармонійному розвитку особистості», «Зміст і форми оздоровчого фітнесу».

Зазначені семінари спрямовані на досягнення таких результатів: студенти здобувають досвід побудови фізкультурно-оздоровчої діяльності, навчаються чітко і логічно висловлювати власні думки, аргументовано відстоювати свою думку, коректно спростовувати думку опонентів.

Г.Г. Авдіянець, С.І. Архангельський, А.І. Кузьмінський, Н.М. Наумова, О.В. Петровський вважають, що чудовою альтернативою лекціям та семінарам є інтерактивні форми навчання диспут, бесіда, конференція, «круглий стіл» та ін.

Бесіди спрямовані на формування у студентів позитивного ставлення до позааудиторних занять із фізичного виховання, усвідомлення значущості фізичної культури у режимі дня, організацію контролю виконання ранкової гімнастики на позааудиторних заняттях у спортивних секціях. Індивідуальні та групові бесіди зі студентами проходились у вільному режимі, під час бесід проходило консультування з питань основ методики оздоровлення та фізичного вдосконалення традиційними і нетрадиційними засобами та методами фізичної культури.

Ми виявили, що певним чином цілісна система педагогічних впливів (роз'яснення й обговорення моральних норм, групові та індивідуальні етичні бесіди у процесі занять фізичними вправами, розповіді про кращих студентів та ін.) дає змогу систематизувати

Рис. 1. Різновиди семінарських позааудиторних занять у процесі спортивно-масової роботи

і програмувати педагогічні впливи на свідомість, волю і почуття вихованців, змінювати їх духовно-моральні судження.

Диспути у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи спрямовані на формування у студентів їхньої власної позиції щодо здорового способу життя (ЗСЖ).

Нами проводились такі диспути для студентів I-II курсів, як «Чи шкідливі звички»; «Здоровий спосіб життя: розуміння, усвідомлення чи стиль життя»; «Свобода вибору щодо власного здоров'я»; які дали змогу трансформувати свідомість студентів щодо усвідомлення власної позиції щодо свого здоров'я, занять фізичною культурою і спортом, формування спортивно орієнтованого стилю життя, що, безумовно, стимулює їхню здатність до ретроспективного пошуку інформації, її систематизації, аналізу і синтезу, накопичення індивідуального інформаційного банку знань про здоровий спосіб життя.

Висновки з проведеного дослідження. Ми вважаємо, що запропонована нами класифікація форм традиційної вищої освіти суттєво підвищує мотивацію студентів до процесу позааудиторної спортивно-масової роботи, що ґрунтується на пізнавальній активності, діалогічності, креативності, практичній значущості навчального процесу з фізичного виховання для кожного суб'єкта діяльності. Тому застосування форм традиційної вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи полягає в інтерпретації і трансформації вже відомих у науці педагогічних технологій з фізичного виховання крізь призму підготовки майбутніх фахівців.

Перспективою подальшого дослідження є деталізація форм традиційної вищої освіти

у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, яка допоможе в майбутньому практичному використанні в освітній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авдіянц Г.Г. Лекція у вищій школі: теорія та практика: метод. посіб. для ад'юнктів, магістрантів, асп., викладачів вищ. шк. – вид. 2-е, перероб. і доп. / за заг. ред. В.В. Пашутіна. – Д., 2006. – 78 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: курс лекцій: модульне навчання / А.М. Алексюк. – К.: ІСДО, 1993. – 220 с.
3. Вергасов В.М. Активизация мыслительной деятельности студента в высшей школе / В.М. Вергасов. – К. : Вища шк., 1979. – 216 с.
4. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А.І. Кузьмінський. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2011. – 486 с.
5. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А.М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.
6. Махмутов М.И. Проблемное обучение: основные вопросы теории / М.И. Махмутов. – М. : Педагогика, 1975. – 367 с.
7. Наумова Н.Н. Экологическое образование в туристском вузе: дис. д-ра. пед. наук: 13.00.08 / Наумова Наталия Николаевна. – М., 2006. – 520 с.
8. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
9. Педагогіка туризму: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В.К. Федорченка, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрової. – К. : Слово, 2004. – 296 с.
10. Пінчук В.М. Впровадження інформаційних технологій у вищих навчальних закладах України / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку»: у 4 частинах. – К. : АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, 1996. – Част. 2. – С. 96–98.